

МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ САМБОР,*кандидат юридичних наук,**член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України,**Прилуцький відділ поліції ГУНП в Чернігівській області,**сектор моніторингу;* <https://orcid.org/0000-0002-0446-3892>,*e-mail: nikolas783@ukr.net***ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ПРАКТИКИ У ЗБОРІ
ТА ОЦІНЮВАННІ ДОКАЗІВ ІЗ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Проаналізовано правозастосовну практику судових органів, а саме адміністративних судів різних інстанцій незалежно від їх територіальності, у вирішенні адміністративних спорів щодо захисту соціальних прав поліцейських на отримання додаткової доплати до грошового забезпечення під час карантину. Особливу увагу звернено на формування системи державних гарантій захисту та охорони соціальних прав поліцейських під час виконання повноважень в умовах карантину. Проаналізовано особливості доказування та збору доказів із встановлення юридичних фактів в адміністративних справах за позовами поліцейських щодо захисту їх соціальних прав. Сформульовано особливості джерел доказів у побудові правової позиції захисту соціальних прав поліцейських.

Ключові слова: карантин, поліція, додаткові доплати, грошове забезпечення, поліцейські послуги, соціальні права, докази.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Українська державно-правова дійсність вирізняється різноманіттям притаманних лише їй особливостей, які є наслідком проголошення владою України як суверенної, правової, соціальної держави, де людина, її честь і гідність, права і свободи визнаються найвищою соціальною цінністю. Беззаперечно, Конституція України є тим формально-правовим і соціальним обмежувачем волі та сваволі суб'єктів владних повноважень від зловживання наданими їм повноваженнями, спрямованим на утвердження демократичних засобів розбудови суспільства у напрямі формування українського громадянського суспільства, правової держави. Право та державність, як свідчать сформовані в теорії доктрини, концепції і погляди, завжди йдуть поруч. У зв'язку із цим держава, державна влада тісно сплетені із правом, а не переплетені, оскільки ефективно їх сплетіння гарантує життєздатність і прогресивний розвиток суспільних відносин, регуляторів поведінки суб'єктів суспільних відносин.

Ефективність соціальної державності як певного типу державно організованого суспільства, який виявляється у системі не тільки публічно-владних, але й соціально-економічних, духовно-моральних та інших компонентів забезпечення гідного життя та вільного розвитку людини, суспільства у цілому, пов'я-

зана з формуванням перш за все конституційно обґрунтованої, оптимально зваженої з урахуванням конкретних умов системи соціального захисту, що компенсує негативні соціальні наслідки ринкової економіки (Джагарян, 2013, с. 36). Складовою соціальної та правової держави є безпека її громадян, що є не лише умовою, а й станом (який слід розглядати не лише як певну статичну систему, а й як вказану систему в динаміці) об'єктивної забезпеченості використання та здійснення прав і свобод людини.

Правовий стан безпеки має охоронний характер, що передбачає активні дії з боку, перш за все, держави, спрямовані на створення умов захисту та умов, що забезпечують безпеку людини. Правовий стан безпеки, на відміну від охоронних, забезпечувальних та відновлювальних прав, що виконують службову, допоміжну стосовно інших прав функцію, має самостійне значення. Самостійна цінність безпеки полягає в мінімізації або повному виключенні ризиків, які загрожують тому або іншому благу людини (Уваров, 2014, с. 14). Міцна демократична держава та стійкі ідеали громадянського суспільства притаманні не тій державі, яка має міцну, велику сучасну армію, а тій країні, в якій людина почуває себе захищеною. Така захищеність пов'язується не із захистом від зовнішніх ворогів, хоча зазначене питання є важливим елементом самої

незалежності та суверенітету держави як вихідної засади існування такого політико-територіального об'єднання, а, перш за все, із захистом від внутрішніх ворогів, які свідомо чи несвідомо розбалансовують принципи правової держави, а тому корелюють їх (принципи) для забезпечення реалізації власних інтересів, а не суспільних, загальнодержавних та загальносоціальних. Саме захист як цінність безпеки відіграє ключову роль у створенні гідних умов буття та розвитку людини. Елементів, з яких складається система захисту, надзвичайно багато: економічний, політичний, правовий, соціальний тощо. Особливим спрямуванням та системністю вирізняється соціальний захист, оскільки витоки останнього та його джерела коріняться в різних соціальних, економічних, культурних, ідеологічних, політичних, теологічних та інших сферах людського буття.

Соціальна захищеність поліцейських безпосередньо впливає на кваліфікацію кадрів, тобто тих, хто працюватиме за таких умов праці. Перед державою стоїть дуже багато завдань щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері соціального захисту поліцейських (Коломоєць, 2016). Власне практика суспільного життя та особливостей його правового регулювання демонструє прогалини правового регулювання захисту соціальних прав поліцейських та необхідність створення цілісної системи соціального захисту представника влади, який заради реалізації її завдань і функцій ризикує своїм життям та здоров'ям, а подекуди життям і здоров'ям своєї родини.

Система соціального захисту спрямована, перш за все, на підтримання нормальних умов життя та розвитку громадян у межах території держави, що зобов'язує публічну владу формувати та вдосконалювати національні інститути гарантування гідного рівня життя, забезпечувати рівну доступність закладів соціальної сфери та публічних послуг, які надаються населенню. Соціальний захист у системно-структурному аспекті має комплексний характер і реалізується через інститути як публічного, так і приватного права, при тому, що склад відповідних інститутів, так само, як і соціальних гарантій, є відкритим (невичерпним), може розширюватися, або, навпаки, звужуватися залежно від конкретних умов, але із застереженням: конституція, відносячи встановлення випадків (соціальних ризиків), з якими пов'язано право на соціальне забезпечення, до сфери законодавчого регулювання, підтверджує конституційне значення існування соціального забезпечення в кожному з названих у ній та передбачених законом ви-

падків (Джагарян, 2013). Слід усвідомлювати і те, що зміст соціального забезпечення полягає в тому, що у випадку настання певних соціально-значущих обставин (соціальних ризиків), які визначені законодавчо, людина має право звернутися за призначенням їй відповідного виду та розміру соціальних виплат і надання соціальних послуг на умовах та в порядку, встановлених законодавством. У випадку, якщо особа дотримується всіх визначених правових вимог, уповноважений державою суб'єкт (публічного або приватного характеру) має ухвалити рішення про призначення їй певного виду та розміру соціального забезпечення (Мокрицька, 2020). Очевидно, що 2020 р. уніс свої корективи в життя держав і суспільств, організацію та діяльність державних органів, що зумовлено поширенням світом гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Умовою, яка істотно вплинула на надання поліцейських послуг, є карантин, зумовлений поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (Самбор, 2020). Як наслідок, суб'єкти, які продовжили виконання функцій держави за умов, що створили додаткові ризики для життя і здоров'я таких суб'єктів, повинні отримувати від держави додатковий соціальний захист у вигляді відповідних преференцій або пільг, доплат, які урівнюватимуть ризики та сприятимуть безпечному середовищу буття таких суб'єктів, виконання ними функцій держави. Переконані, що зазначена сфера діяльності людини, вираження та захист її приватних соціальних інтересів у публічному праві є яскравим індикатором упровадження державою проголошених нею імперативів своєї соціальної спрямованості та втілення таких приписів у реальних відносинах за участі особи та держави.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою статті є дослідження особливостей обґрунтування та вмотивування судових рішень у справах за позовами поліцейських про захист їх соціальних прав в умовах карантину та використання даних для побудови власної правової позиції з відстоювання соціальних прав. *Завданнями* статті є з'ясування ключових доказів, які ураховують судові органи під час ухвалення рішень у справах за позовами про захист соціальних прав поліцейських в умовах карантину; формулювання ключових аспектів доказування та системи доказів, які стануть основою правової позиції позивача-поліцейського в суді під час захисту своїх соціальних прав в умовах карантину.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. У роботі використані формально-юридичний, системно-структурний, логіко-семантичний методи, методи аналізу та синтезу тощо. В основу дослідження покладено діалектичний метод вивчення правової та соціальної дійсності. Використано метод дослідження для вивчення соціальних явищ, якими є відносини в суспільстві із забезпечення соціальних прав окремих категорій громадян. Методики вибіркового та суцільного дослідження застосовано для вивчення цілісної послідовної концепції формування правової позиції, обґрунтування позиції позивачів у справах із захисту соціальних прав, спираючись на належні, допустимі та достатні докази. Емпіричну базу дослідження склали рішення судових органів різних інстанцій; теоретичною основою є наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі теорії права – міжнародного та конституційного, адміністративного і трудового. Нормативною основою дослідження є Конституція України, кодекси та закони України, підзаконні, в тому числі відомчі, нормативно-правові акти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Держава, рухаючись у напрямі створення безпечного середовища для суб'єктів реалізації її функцій, підтримуючи ідею соціальної держави, в особі уповноважених органів, а саме Кабінету Міністрів України, схвалила 29 квітня 2020 р. Постанову № 375 «Деякі питання оплати праці (грошового забезпечення) окремих категорій працівників, військовослужбовців Національної гвардії та Державної прикордонної служби, посадових осіб Державної митної служби, осіб рядового та начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, поліцейських, які забезпечують життєдіяльність населення, на період дії карантину, установленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни»¹. Водночас для суцільного буття і

життя людини в соціумі важливим є не декларативний характер норм позитивного права, що мають соціальний зміст і характер, а їх гарантійний, прикладний аспект, який запустив би механізми соціального захисту і безпеки осіб, які піддаються додатковим ризикам унаслідок виконання функцій держави в умовах, що створюють додаткову небезпеку для життя чи здоров'я людей. Тільки за таких умов і такої дії права виявлятиметься соціальний захист держави про соціальну безпеку її громадян, зокрема тих, які реалізують завдання та виконують функції держави в суспільстві, піддаючи себе додатковим ризикам, повноцінно реалізується соціальна функція держави. Політичні еліти прагнуть, з одного боку, задовольнити інтереси, права і свободи осіб, які піддаються додатковим ризикам, зберігши свої елітарні позиції в суспільстві та на чергових виборах зокрема, а з іншого, – утримати державний бюджет від додаткових видатків, оскільки бюджети країни всіх рівнів зазвичай є дефіцитними, а в умовах інфляційних процесів дефіцит тільки зростає, набуваючи загрозливого економічного стану, зупиняючи будь-які прогресивні зрушення, заводячи економіку в умови стагнації.

Від уміння представників державного апарату поєднувати особисті, державні та загальносуспільні чи групові інтереси зі своїми особистими інтересами та інтересами держави прямо залежить реалізація соціальної спрямованості держави.

М. Козюбра (2021) відмічає, що у випадку набагато чіткішого законодавчого регулювання позитивних зобов'язань держави в забезпеченні соціально-економічних прав, підвищення результативності такої вимоги верховенства права, як принцип легітимних очікувань, слід мати на увазі, що реально дієвими соціально-економічні права можуть стати лише за умови поширення на них інституту судового захисту та неухильного виконання судових рішень. Без цього будь-яке соціально-економічне право залишатиметься декларацією або ж виявом державного патерналізму й залежатиме від можновладців. Для цього соціально-економічні права слід довести до такого рівня конкретизації, який давав би змогу особі (індивіду) в разі порушення права звертатися до суду.

¹ Деякі питання оплати праці (грошового забезпечення) окремих категорій працівників, військовослужбовців Національної гвардії та Державної прикордонної служби, посадових осіб Державної митної служби, осіб рядового та начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, поліцейських, які забезпечують життєдіяльність населення, на період дії карантину, установленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спри-

чиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2020 № 375 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2020-p> (дата звернення: 27.01.2022).

Обов'язками держави є забезпечення громадян відповідними видами соціального забезпечення (Фоменко, Наливайко, Бочковий, 2020). Саме такі обов'язки стають невід'ємною складовою механізму соціального забезпечення та елементом змісту суспільних відносин із використання та здійснення відповідного соціального права окремої особи, зокрема поліцейського. Отже, соціальне право або можливість втрачає своє першочергове призначення, коли не має у своїй основі якісного механізму використання та здійснення, а також ефективного механізму захисту, яким, як доведено практикою, є судовий захист цього права.

Право на захист є складником самого суб'єктивного права разом із правом на власні дії, а також правом вимагати певної поведінки від зобов'язаних осіб. Право на захист може реалізовуватись як за ініціативою уповноважених державних органів, так і за ініціативою самої особи, яка потребує такого захисту. За своєю сутністю захист прав і свобод людини є сукупністю заходів організаційно-правового характеру, що спрямовані на правовий захист, усунення перешкод для реалізації суб'єктивних прав, відновлення порушених прав і застосування заходів покарання до суб'єкта правопорушення. Судова влада є одним із найефективніших засобів захисту прав людини та громадянина від порушень. Її завдання – відновлення порушених прав і свобод людини та громадянина. Судова форма захисту є вищою формою захисту прав і свобод людини, яка забезпечує їй максимум процесуальних гарантій. Тому право на судовий захист є засобом забезпечення передбаченої законом можливістю людини звертатися до органів правосуддя за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів (Чорна, 2020).

Судова влада за своїм призначенням, функціональними особливостями має особливу перевагу між іншими гілками влади, оскільки не існує такої діяльності держави в особі її органів, яка не підлягала б судовому контролю. Частина 2 ст. 124 Конституції України закріплює, що юрисдикція суду поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. У контексті системи протизаконодавчої судової влади характеризує юридична можливість впливати на рішення та дії законодавчої і виконавчої влади, «врівноважувати» її. Ці повноваження в повному обсязі, що надані суду і використовуються ним при здійсненні правосуддя, перетворюють його на могутню стабілізуючу силу, здатну захищати права і свободи людини та громадянина, оберігати суспільство від руйнівних соціальних спорів. Судовий захист,

тобто право кожної людини на справедливий і відкритий розгляд її справи в суді, є основною юридичною гарантією прав і свобод людини (Крижановський, 2013).

Процес створення правового інституту захисту, в тому числі судового захисту соціальних і трудових прав поліцейських, зокрема в умовах, що істотно ускладнюють виконання завдань Національною поліцією України, а саме надання поліцейських послуг в умовах карантину, який є умовою додаткової загрози життю і здоров'ю поліцейських та є об'єктивним ризиком, якого зазнають поліцейські в умовах карантину, вкрай необхідний, оскільки наявність судових гарантій є найдієвішим засобом захисту прав і свобод, у тому числі соціальних прав, особливо коли для цього виникають відповідні організаційно-правові підстави, зумовлені дискрецією реалізації повноважень суб'єктів виконавчої влади, уповноважених гарантувати соціальні права поліцейських.

Право людини звернутися до суду, яке вможливує реалізацію права на справедливий суд, корелюється із правом на судовий захист інших прав і свобод, які на думку позивача порушені та підлягають відновленню (Бігун, 2020).

Сьогодні можна стверджувати, що громадяни, зокрема які визначені у позитивному праві як ті, що мають право на додаткові соціальні гарантії в умовах карантину, зумовленого поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, звертаються до судової гілки влади, яка повинна встановити та відновити гарантії використання та реалізації соціальних прав вразливих категорій громадян, які на догоду та заради реалізації функцій держави додатково піддають своє життя і здоров'я ризикам, зумовленим пандемією. Приводом для таких звернень до судової гілки влади є неефективна дія механізму реалізації соціальних прав поліцейських в умовах, що створюють додаткові ризики для життя і здоров'я, зумовлена широким адміністративним розсудом суб'єктів владних повноважень – представників виконавчої гілки влади, уповноважених посадових осіб, юридичних осіб публічного права щодо реалізації соціальної функції держави із захисту соціальних прав поліцейських.

Провести суцільний (повний аналіз) усіх справ цієї категорії, з огляду на їх кількість і поширення, практично неможливо, однак саме така кількість відповідних позовів зумовлює необхідність ретельного дослідження обставин цих справ.

Вибірковий аналіз рішень у справах за позовами про відстоювання соціальних прав, встановлення фактів їх порушення бездіяльністю юридичних осіб суб'єктів публічного права дозволив визначити основні пріоритети для побудови правової позиції – інтелектуально-вольової, дослідницько-пошукової діяльності суб'єкта права, пов'язаної з формуванням та викладенням мотивованої та обґрунтованої думки на основі дослідження обставин справи, кваліфікації діянь учасників правовідносин, а також обрання на власний розсуд і за власною інтерпретацією норм позитивного права, які слід використовувати як засіб урегулювання (унормування) конкретних суспільних відносин та їхнього обґрунтування позивачів, які відстоюють свої соціальні права в судах.

Як наслідок, правова позиція з урахуванням юридичної науки, пануючої в суспільстві доктрини мотивує та обґрунтовує необхідність застосування принципів права, нормативно-правових актів чи окремих їхніх норм для регулювання конкретних суспільних відносин, має відображати всі, перш за все, об'єктивні фактори, які вказують на наявність такого права у поліцейського (Самбор, 2018).

Поліцейському-позивачеві необхідно якісно сформулювати не лише зміст позовних вимог, а й ефективно їх обґрунтувати та вмотивувати, що гарантуватиме досягнення позитивного результату за наслідками розгляду справи по суті. Оскільки нормами частин 1 та 2 ст. 77 КАС України¹ встановлено, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених ст. 78 КАС України, в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача. Спиратися позивачам на останнє законодавче положення під час розгляду справ цієї категорії, на наш погляд, недоречно, оскільки суду слід продемонструвати саме ті обставини, які свідчать про протиправні дії або бездіяльність щодо незабезпечення соціальних прав поліцейського-позивача.

Незважаючи на те, що в адміністративно-процесуальному законодавстві України відсутня відповідна спеціальна норма, суди під час

вирішення таких справ по суті виходять із того, що наявність обставини, на яку посилаються як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази надані на її спростування². Зазначене формулювання вбачається логічним відповідником поняття «доведення поза розумним сумнівом».

Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував, що суди при оцінці доказів керуються критерієм доведення «поза розумним сумнівом». Таке доведення може впливати із сукупності ознак чи неспростованих презумпцій, достатньо вагомих, чітких і узгоджених між собою (рішення у справах «Ірландія проти Сполученого Королівства», «Яременко проти України», «Нечипорук і Йонкало проти України», «Кобець проти України»). Розумний сумнів – це такий непереборний сумнів, який залишається у слідчого, прокурора, слідчого судді, суду щодо винуватості обвинуваченого чи підсудного після всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин справи. Наявність розумного сумніву щодо обґрунтованості обвинувачення не дозволяє будь-якій неупередженій людині, яка міркує з належним розумом і сумлінням, визнати обвинуваченого винним. Поза розумним сумнівом має бути доведений кожний з елементів, які є важливими для правової кваліфікації діяння: як тих, що утворюють об'єктивну сторону діяння, так і тих, що визначають його суб'єктивну сторону³.

Верховний Суд у постановою від 4 липня 2018 р. у справі № 369/1923/15-ц та від 26 вересня 2018 р. у справі № 346/2946/16-ц виходив також із того, що одним з елементів верховенства права є дотримання прав людини, зокрема права сторони спору на представлення її позиції та права на справедливий судовий розгляд (пункти 41 і 60 Доповіді «Верховенство права», схваленої Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні, місто Венеція, 25–26 березня 2011 р.); ідея справедливого

² Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 27.01.2022).

³ Постанова Верховного Суду, ухвалена колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду 09.04.2020 : справа № 761/43930/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88815528> (дата звернення: 27.01.2022).

¹ Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 27.01.2022).

судового розгляду передбачає здійснення судочинства на засадах рівності та змагальності сторін; у п. 24 рішення Європейського суду з прав людини у справі «Надточій проти України» (заява № 7460/03) та п. 23 рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гурепка проти України № 2» (заява № 38789/04) наголошується на принципі рівності сторін – одному із складників ширшої концепції справедливого судового розгляду, який передбачає, що кожна сторона повинна мати розумну можливість відстоювати свою позицію у справі в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище порівняно з опонентом; у розумінні «справедливого балансу» кожній стороні повинна надаватися розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво не вигідне становище відносно другої сторони (рішення у справі «Ankerl v. Switzerland» від 23 жовтня 1996 р., заява № 17748/91, п. 38). Аргументи позивача, підкріплені відповідними доказами, мають слугувати ефективним вмотивуванням судового рішення, яке не дозволяло б інакше сприймати обставини справи, ніж ті, що викладені у правовій позиції позивача (Берназюк, 2019).

Розглянемо окремі судові рішення для з'ясування аргументів, які судова гілка влади висуває на обґрунтування та вмотивування того чи іншого рішення під час вирішення справ за позовами про захист соціальних прав поліцейських, зумовлених негативним впливом на життя і здоров'я поліцейських під час виконання останніми завдань Національної поліції за обставинки запровадження карантину, зумовленого відповідною пандемією.

Так, поданий відповідний позов слідчого до юридичної особи публічного права про здійснення відповідних доплат першою інстанцією був задоволений, а от апеляційна інстанція суттєво звузила такі соціальні гарантії поліцейського, який проходив службу на посаді слідчого, зазначивши обґрунтування на користь такого ухваленого нею рішення: «Суд дійшов висновків про те, що вказана доплата здійснюється не всім поліцейським, а лише окремим категоріям поліцейських, які внаслідок безпосереднього виконання своїх обов'язків забезпечують життєдіяльність населення шляхом забезпечення правопорядку і безпеки громадян, у зв'язку з чим мають з населенням безпосередній контакт»¹. Водночас посадова

інструкція слідчого не містить повноважень щодо відповідності обов'язків позивача встановленим зазначеною вище Постановою Кабінету Міністрів України критеріям поліцейських, які забезпечують життєдіяльність населення (забезпечення продовольчими та непродовольчими товарами, послугами зв'язку, транспорту, адміністративним, соціальними послугами, а також захист прав дітей та забезпечення правопорядку і безпеки громадян) (далі – працівники) та внаслідок виконання своїх обов'язків мають безпосередній контакт з населенням. З огляду на викладене суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про задоволення позовних вимог за період з 18 березня 2020 р. по 26 травня 2020 р., зазначивши, що, перебуваючи на посаді слідчого слідчого відділення Кремінського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Луганській області, виконував свої функціональні обов'язки, які пов'язані із забезпеченням правопорядку і безпеки громадян, та внаслідок виконання своїх обов'язків мав безпосередній контакт із населенням². Водночас суд зобов'язав провести відповідні виплати за час перебування слідчого у складі слідчо-оперативної групи.

Хоча якщо так розмірковувати, то слідчо-оперативна група (далі – СОГ) – це організаційна форма взаємодії слідчих (дознавачів), працівників оперативних та інших підрозділів поліції з метою виявлення, фіксації, вилучення слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків та потерпілих, встановлення осіб, які його вчинили, з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження³. Завданням СОГ є виявлення, фіксація, вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків та потерпілих, з'ясування обставин кримінального

рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94934033> (дата звернення: 27.01.2022).

² Постанова Першого апеляційного адміністративного суду від 24.05.2021 : справа № 360/4468/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97111816> (дата звернення: 27.01.2022).

³ Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : Наказ МВС України від 27.04.2020 № 357 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20> (дата звернення: 27.01.2022).

¹ Рішення Луганського окружного адміністративного суду від 17.02.2021 : справа № 360/4468/20 // Єдиний державний реєстр судових

правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і неупередженого їх дослідження та встановлення осіб, які його вчинили¹. Водночас жодних завдань із забезпечення правопорядку та безпеки громадян на слідчо-оперативну групу нормами позитивного права не покладено. Крім того, норми відомчих нормативно-правових актів, які регулюють діяльність СОГ, її завдання не визначають, для вказаної організаційно-правової форми взаємодії окремих посадових осіб іманентною ознакою є безпосередній контакт із населенням, що є необхідною умовою призначення відповідних доплат поліцейським.

Джерелом документальних доказів перебування поліцейського у складі СОГ стали відомості, що містяться у книзі нарядів. На наше переконання, судова гілка помилково сприймає книгу нарядів як документ, що підтверджує факт нарядів.

Книга нарядів за своєю суттю є лише обліковим документом, який забезпечує контроль за видачею озброєння поліцейським, а точніше – табельної вогнепальної зброї і боєприпасів, оскільки підставами для видачі поліцейському зброї, боєприпасів, спеціальних засобів та засобів індивідуального захисту є затверджені керівником органу (підрозділу) поліції розрахунки в книзі нарядів (додаток 8), складені на підставі графіків чергувань (пп. 2 п. 3 Розділу IV Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України, затвердженої Наказом МВС України від 11 жовтня 2018 р. № 828 (далі – Інструкція)²). За наявності підстав для видачі зброї, боєприпасів, спеціальних засобів та засобів індивідуального захисту оперативний черговий (або особа, яка тимчасово його замінює) видає поліцейським: 1) закріплену за поліцейським табельну вог-

непальну зброю та боєприпаси в обмін на картку-замісник (додаток 10) за наявності підписів осіб, які їх отримують: у книзі нарядів – для виконання службових обов'язків чи проведення занять зі службової підготовки на строк не більше доби (абз. 1 пп. 1 п. 4 Розділу IV Інструкції), спеціальні засоби та засоби індивідуального захисту – за наявності підписів осіб, які їх отримують, у книзі нарядів – для виконання службових обов'язків чи проведення занять зі службової підготовки на строк не більше доби (абз. 1 пп. 3 п. 4 Розділу IV Інструкції). Оперативному черговому (або особі, яка тимчасово його замінює) заборонено видавати озброєння без підпису особи, яка його отримує, та раніше часу, зазначеного в книзі нарядів або в іншому дозволі на отримання озброєння (п. 5 Розділу IV Інструкції). Зазначене положення базується на тому, що Інструкція з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України, розроблена відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», Положення про Національну поліцію, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877, визначає організацію забезпечення зброєю, боєприпасами, спеціальними засобами, засобами індивідуального захисту, приладами та іншим захисним спорядженням (далі – озброєння) у Національній поліції України, їх зберігання та експлуатацію. Зауважимо, що взяття за основу обґрунтування судового рішення саме відомості, які містилися у книзі нарядів, на нашу думку, є результатом якісного аргументування своєї правової позиції відповідачем та, у свою чергу, відсутності ефективного обґрунтування чи спростування таких положень саме позивачем. Слід зазначити, що у такому рішенні суду не використана аргументація правової позиції позивача щодо змісту поняття життєзабезпечення, яке, на наше переконання, охоплює собою, як і визначеного в нормативно-правовому акті, надання послуг, підтримання правопорядку, а останній, хоча й не має легальної дефініції, однак містить ґрунтовне доктринально-наукове опрацювання, що дозволило б цілком і повністю сформулювати ефективну правову позицію позивача з відстоювання його соціального права та відповідного інтересу.

Посилання на норму права повинно розглядатись як мотивування правового висновку, якщо аналіз фактичних обставин справи допускає можливість обґрунтування декількох різних тлумачень норми матеріального чи процесуального права, що має істотне значення для вирішення справи по суті (Майданик,

¹ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 27.01.2022).

² Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України : Наказ МВС України від 11.10.2018 № 828 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1249-18> (дата звернення: 27.01.2022).

2016). Однак суди, залишаючи поза увагою досліджені нормативно-правові акти, «знизу доверху» формулюють правову позицію, яка отримує все більше прихильників серед суб'єктів публічної адміністрації, що не сприяє переконливості ухваленого рішення серед позивачів, які піддають своє життя і здоров'я додатковим ризикам.

Ідентичним по суті є рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 19 лютого 2021 р. у справі № 160/16789/20¹, яке було скасовано апеляційною інстанцією². Обґрунтовувалося серед іншого це тим, що вказана доплата поліцейським має встановлюватися не за те, що вони під час карантину виконують свої посадові обов'язки взагалі, а тільки лише внаслідок забезпечення ними населення продовольчими та непродовольчими товарами, послугами зв'язку, транспорту, адміністративними, соціальними послугами, а також здійсненням захисту прав дітей та забезпечення правопорядку і безпеки громадян на прилеглий території до об'єктів госпіталізації осіб, хворих на COVID-19, обсервації та які здійснюють контроль за дотриманням обсервації, самоізоляції, або патрулювання громадських місць, а також вжиття інших заходів, спрямованих включно на запобігання поширення на території України хвороби COVID-19. Відповідно, позивач не набув права на встановлену Постановою Кабінету Міністрів України № 375 доплату до заробітної плати (грошового забезпечення) за вчиненні ним дії щодо: допиту свідків, потерпілих, ознайомлення сторін із матеріалами кримінального провадження, повідомлення підозрюваним про підозру, відібрання біологічних зразків, проведення слідчих експериментів, огляду трупу, пов'язаного з ексгумацією, проведення оглядів, оскільки перелічені процесуальні дії слідчого не мають безпосереднього зв'язку із забезпеченням життєдіяльності населення і контакту з населенням при забезпеченні правопорядку і безпеки громадян від захворювання на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2. За

виконання позивачем у спірний період посадових обов'язків старшого слідчого відділення розслідування злочинів, скоєних проти життя та здоров'я особи слідчого відділу Нікопольського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області, ним отримувалося щомісячне грошове забезпечення, визначене з урахуванням його посади, спеціального звання, стажу служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наукового ступеня або вченого звання тощо³. Отже, позивач, очевидно, не вказав на те, що поліція надає відповідні послуги, які за своїм змістом є адміністративними послугами, а також не обґрунтував таке положення відповідними нормами позитивного права.

Вибір зазначеного типу юридичної аргументації зумовлюється правовою культурою відповідної країни, визначаються особливості роботи з аргументами, що базуються на тексті, намірі, прецеденті, традиції та політиці. Із проведеного аналізу вбачається, що суди не досліджували правові підстави, в тому числі з позицій наявності у них вад, які не дозволяють виконувати певні функції відповідним органам державної влади з позиції конституційного принципу поведінки у межах та спосіб, визначених Конституцією та законами України, оскільки не посилаються на першоджерела правового регулювання повноважень Національної поліції України – Конституцію України та Закон України «Про Національну поліцію». Очевидно, що у цьому криється неабияке зло, зумовлене відсутністю регулятивного впливу позитивного права на відповідні суспільні відносини та втручання у них держави.

Слід заважити, що позивачами в таких справах виступають у переважній більшості колишні поліцейські, які не перебувають у трудових чи інших владно-підпорядкованих відносинах із відповідачем, що створило для них умови, які позбавляли б будь-якого тиску на позивачів з боку посадових осіб відповідача. Певною мірою це зумовлено присутністю серед суб'єктів, які мають відповідне соціальне право, певних страхів, зумовлених застосуванням до них заходів юридичної відповідальності, перш за все трудової. У цьому контексті провідну роль мали б відіграти відповідні професійні спілки, завданням яких є відстоювання трудових, економічних і соціальних прав своїх членів, але такі професійні спілки поліції є доволі аморфними організаціями, залежними від працедавця. Свідченням цього є те, що в жодній з аналізованих справ

¹ Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 19.02.2021 : справа № 160/16789/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95000199> (дата звернення: 27.01.2022).

² Постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 02.12.2021 : справа № 160/16789/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102258579> (дата звернення: 27.01.2022).

³ Там само.

професійні спілки не брали участь як треті особи, які не заявляли б самостійних вимог.

До Луганського окружного адміністративного суду з позовом звернувся колишній технік-криміналіст відділу розшуку злочинців і зниклих громадян Управління карного розшуку ГУНП в Луганській області. За результатами розгляду ухвалено рішення Луганського окружного адміністративного суду від 11 січня 2021 р. у справі № 360/4571/20¹, яким позивачеві відмовлено в задоволенні його позовних вимог, фактично спираючись на єдину підставу, оскільки судом встановлено, що у вказаний період відповідно до функціональних обов'язків позивач не забезпечував життєдіяльність населення та внаслідок виконання своїх обов'язків не мав безпосереднього контакту з населенням.

Натомість рішенням Луганського окружного адміністративного суду від 13 січня 2021 р. у справі № 360/3969/20² за позовом колишнього поліцейського батальйону поліції особливого призначення Головного управління Національної поліції в Луганській області позов останнього було задоволено. Обґрунтуванням стало таке: відповідно до посадової інструкції поліцейського батальйону поліції особливого призначення Головного управління Національної поліції в Луганській області поліцейський зобов'язаний забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок та відповідно до журналу розстановки нарядів батальйону поліції особливого призначення Головного управління Національної поліції в Луганській області залучався до охорони публічного порядку та безпеки у приміщенні та на території суду у змінному режимі несення служби (добові наряди) та внаслідок виконання своїх обов'язків мав безпосередній контакт із населенням, тому що в період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, суд роботу не припиняв та не забороняв відвідувачам доступ, унаслідок чого встановлено, що

позивач має право на встановлення в зазначений період додаткової доплати до грошового забезпечення пропорційно відпрацьованому часу в зазначених умовах. Суд апеляційної інстанції повністю підтвердив законність додаткової доплати поліцейському³, залишивши апеляційну скаргу відповідача без задоволення.

На жаль, розглянути всі адміністративні справи в межах однієї статті неможливо. Водночас можемо говорити про те, що суди залишаються єдиними органами, здатними стояти на захисті соціальних прав, забезпечити виконання державою в особі її уповноважених органів та посадових осіб гарантій соціального захисту поліцейських. Однак ухвалення судом рішень на користь людини може відбуватися виключно за умов якісного обґрунтування та вмотивування правової позиції, яка матиме значно переконливіші аргументи відносно тих, які може запропонувати відповідач.

ВИСНОВКИ. Підсумовуючи короткий огляд, слід зауважити, що відстоювання питань соціального забезпечення, а отже, здійснення соціальних прав поліцейських, стає важливим питанням, коли останні звільняються з державної служби, яка має специфічний характер. Очевидно, що саме зневіра, відсутність свободи та гарантій, перш за все позасудового характеру, їх захисту призводить до плинності кадрів, упевненості у тому, що захистити свої права можна лише людині, яка володіє свободою, тоді як для поліцейського цей правовий стан майже недосяжний, оскільки у відповідній сфері відсутній сучасний підхід до менеджменту, залишається панівним тоталітарно-авторитарний стиль управління органом у демократичній державі.

Причин для цього багато, однак основна вбачається в тому, що все ж полишивши будь-які трудові відносини з відповідною юридичною особою публічного права, адже Національна поліція України як державний орган виконавчої влади зі специфічними умовами відмежований від його територіальних та міжрегіональних підрозділів тим, що останні не є державними органами, людина стає вільною від будь-якого тиску на неї, зокрема шляхом застосування фінансових санкцій чи дисциплінарних стягнень, примусового, без згоди особи визначення місця для подальшої служби тощо.

¹ Рішення Луганського окружного адміністративного суду від 11.01.2021 : справа № 360/4571/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94040678> (дата звернення: 27.01.2022).

² Рішення Луганського окружного адміністративного суду від 13.01.2021 : справа № 360/3969/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94353303> (дата звернення: 27.01.2022).

³ Постанова Першого апеляційного адміністративного суду від 11.05.2021 : справа № 360/3969/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96796952> (дата звернення: 27.01.2022).

Упевнені в тому, що дослідженим рішенням судів притаманна недостатня вмотивованість, оскільки не встановлені правові підстави виконання завдань із забезпечення карантинних заходів органами та посадовими особами Національної поліції. Недарма деякі вчені у своїх дослідженнях звертають увагу на необхідність з'ясування таких проблемних напрямів, зокрема правових, адже аналіз Закону України «Про Національну поліцію» дозволяє зробити висновок, що до обов'язків поліцейського (ст. 18) забезпечення карантинних заходів у випадку запровадження карантину не входить. У свою чергу, до основних повноважень поліції (ст. 23) віднесено лише сприяння в забезпеченні відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості. В Україні було введено режим надзвичайної ситуації та оголошено карантин (не будемо вдаватися у правові та організаційні засади для надання висновку про його законність), що не є тотожним правовому режимові надзвичайного стану. Зазначене дозволяє дійти висновку про те, що питання законності покладення відповідних обов'язків на Національну поліцію є доволі сумнівним, а тому його дослідження судами оминається.

Як наслідок, ухвалені рішення можуть викликати сумніви в їх законності з огляду на таку їх ознаку, як умотивованість, в яких належним чином зазначені підстави, на яких воно ґрунтується, а саме вмотивування не лише факту, а й права.

У свою чергу, виходячи зі змісту рішень судів, позивачі не відображають питань форми реалізації завдань поліції, зокрема шляхом забезпечення життєдіяльності населення, розуміння змісту останнього – забезпечення продовольчими та непродовольчими товарами, послугами зв'язку, транспорту, адміністративними, соціальними послугами, а також захист прав дітей та забезпечення правопорядку і безпеки громадян. Адже завданням поліції є саме надання послуг, які за своїм змістом мають соціальне призначення, тобто соціальних послуг у сфері забезпечення правопорядку (оскільки метою статті не є дослідження співвідношення соціальних послуг та поліцейських послуг, не будемо акцентувати увагу на вказаному питанні та співвідношенні цих понять і категорій), а механізм їх надання цілком укладається у зміст адміністративних послуг.

У вказаному значенні не йшлося про охорону правопорядку чи безпеки громадян. Од-

нак у змісті згаданих вище рішень судів акцентується увага не на правопорядку, а на громадському порядку, а це, на наше переконання, поняття, які істотно різняться за своїм обсягом та змістовним наповненням, і правопорядок охоплює не лише громадський порядок, а й інші складові елементи, зокрема законність як принцип і завдання діяльності поліцейських.

Слід завжди пам'ятати, що саме Національна поліція створює підсистему забезпечення охорони публічного (громадського) порядку і організації безпеки дорожнього руху (із залученням Національної гвардії)¹. Створення такої підсистеми, зазвичай, охоплює всі посади поліцейських, якщо ж ні, тоді має бути вичерпний перелік таких посад, які виконують завдання цивільного захисту. Зазначене легко перевірити, звернувшись до планування цивільного захисту у відповідному підрозділі, зборах поліцейських за сигналами оповіщення цивільного захисту тощо.

Разом із цим слід ураховувати й те, що судова влада особливу увагу приділяє саме посадовим інструкціям (функціональним обов'язкам), адже саме ці первинні документи мають визначати сферу діяльності працівника, в тому числі й поліцейського, визначаючи його завдання, функції, права і обов'язки як відповідної посадової особи. На жаль, у поліції відсутні закріплені нормативно-правовими актами не лише типові, а й конкретні посадові інструкції для кожної посади, що, на наш погляд, негативно позначається, перш за все, на розподілі повноважень та якості їх виконання кожним конкретним поліцейським. Зазначене дозволяє констатувати надзвичайно широку та невиправдану дискрецію у формуванні посадових інструкцій, їх наповненості, зокрема співмірності обов'язків та прав посадової особи. Крім того, змушені констатувати і те, що в підрозділах поліції продовжується невиправдана практика внесення до посадових інструкцій додаткових завдань, а відтак покладання додаткових обов'язків на конкретну посадову особу, особливо гостро це питання стояло в умовах реорганізації та скорочення окремих підрозділів або їх штатів. У контексті якості формування посадових інструкцій слід звернути увагу на те, що нормативно не визначено,

¹ Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-p> (дата звернення: 27.01.2022).

хто і для кого повинен їх розробляти. Очевидно, що не може і не повинна посадова особа розробляти посадові інструкції «під себе» або ж безпосередній керівник, який прямо зацікавлений в особливостях розмежування повноважень, які подекуди можуть в одних поліцейських бути надмірними, а у інших – беззастережно «вільними». Розробляючи посадові інструкції, потрібно враховувати розподіл робочого часу, необхідного для їх виконання. Адже не надто складним є завдання зробити перерахунок обов'язків працівника, які цілком можуть стати не виконуваними та мати формальний характер. Наприклад, очевидно, що за один робочий день (8 годин, що встановлено в законодавстві) навряд чи можна встигнути розглянути якісно 20 заяв, які стосуються 10 різних населених пунктів, перевірити після 20 годин підозрюваного чи обвинуваченого, до якого застосовано запобіжних захід у вигляді домашнього арешту, встигнути здійснити перевірки закладів громадського харчування щодо дотримання ними карантинних обмежень, обстежити низку приміщень, де зберігаються підакцизні товари, поспілкуватися особисто із заявниками, старостами та керівниками громад, провести виступ у навчальному закладі, а ще провести декілька проваджень у справах про адміністративні правопорушення (підкреслюємо, не формально, а так, як того вимагають норми КУпАП та Конституції України, аби не допускати порушень принципів верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, а відтак уникнути скасування такого процесуального рішення за результатами його перегляду у суді) тощо.

У результаті якість посадових інструкцій поліцейських надзвичайно низька та малоефективна під час застосування їх положень до реальних подій. Переважна більшість із них не має жодних застережень щодо сфери, завдань та обсягів повноважень під час виконання завдань у складі відповідних функціональних підсистем Єдиної державної системи цивільного захисту, так само і повноважень щодо документування адміністративних правопорушень, зокрема у сфері карантину людей, надання поліцейських послуг шляхом контакту з населенням чи відділеної (дистанційної) форми надання таких послуг. Все це є тим на-

ріжним каменем доказування під час захисту соціальних прав та гарантій поліцейського.

До цього часу в поліції фактично відсутні графіки виходу на службу та обліку робочого часу, адже відсутні спеціальні відомчі норми, які імперативно регламентували б ці питання трудової дисципліни, що гарантувало б серед іншого дотримання внутрішнього розпорядку, недопущення безпідставного збільшення (продовження) робочого часу поліцейського. Як правило, такі графіки складаються для чергувань у складі слідчо-оперативних груп, чергування в яких, як бачимо зі змісту вище досліджених судових рішень, однозначно визнаються як робота з населенням в умовах карантину. З одного боку, це може свідчити про прогалини законодавчого регулювання трудової дисципліни і трудових відносин у поліції, значної дискреції повноважень, перш за все, керівників юридичних осіб суб'єктів публічного права, а з іншого, – про відсутність дієвого впливу на захист соціальної сфери з боку професійних спілок, «відлучення» останніх шляхом не визначення відповідних обов'язків для керівників поліції про залучення останніх до ухвалення відповідних рішень, що прямо стосуються соціального захисту поліцейських.

Вбачається, що неефективне правове регулювання трудових відносин поліцейських негативно позначається не лише на їх соціальних правах, захисті цих соціальних прав, але й на реальному існуванні гарантій соціальних прав поліцейських, які реалізують правоохоронну функцію держави, піддаючи своє життя і здоров'я додатковим ризикам, зумовленим виконанням відповідних повноважень, а також у цілому на забезпеченні правопорядку.

Таким чином, забезпечення державою соціальних прав поліцейських дозволить, не відволікаючись на додаткові турботи із захисту своїх прав, свобод та інтересів щодо забезпечення життєво необхідних потреб (не лише матеріальних, а й духовних), надавати якісні поліцейські послуги, гарантуватиме умови якісного та ефективного виконання завдань поліції у сфері правопорядку в Україні, а також дозволить сформулювати механізми (алгоритми) гарантування прав і свобод поліцейських та членів їх родин.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Берназюк Я. Міжнародні стандарти дотримання принципу змагальності в судовому процесі // Судова влада України : офіц. сайт. 12.09.2019. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/press-centr/zmi/779322/> (дата звернення: 27.01.2022).
2. Бігун В. С. Основи правосуддя. Термінологія. Філософія. Практика. Київ, 2020. 200 с.

3. Джагарян А. А. Конституционная концепция социальной защиты (на основе практики Конституционного Суда Российской Федерации). *Вопросы правоведения*. 2013. № 3. С. 32–59.
4. Калачова О. Вмотивованість судових рішень як гарантія захисту прав і основоположних свобод людини. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4. С. 78–84.
5. Коломоець П. В. Шляхи удосконалення правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2, ч. 3. С. 44–49.
6. Конституційне право : підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : ВАІТЕ, 2021. 528 с.
7. Крижановський В. Я. Конституційно-правові засади судового захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Одеса, 2013. 20 с.
8. Майданик Р. Основи аргументації рішення суду у цивільному судочинстві України. *Право України*. 2016. № 10. С. 95–107.
9. Мокрицька Н. П. Право соціального забезпечення : навч. посіб. Львів, 2020. 536 с.
10. Самбор М. А. Додаткова доплата до грошового забезпечення як соціальна гарантія прав поліцейських під час карантину в Україні. *Право і безпека*. 2020. № 3 (78). С. 64–79. DOI: <https://doi.org/10.32631/rb.2020.3.08>.
11. Самбор М. Правова позиція в українській правовій доктрині. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки*. 2018. № 2 (107). С. 80–84.
12. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навч. посіб. Чернігів, 2016. 692 с.
13. Уваров А. А. Конституционно-правовые аспекты социальной безопасности человека. *Вопросы правоведения*. 2014. № 6. С. 10–22.
14. Фоменко А. Є., Наливайко Л. Р., Бочковий О. В. Превентивна діяльність Національної поліції в умовах загострення санітарно-епідемічної ситуації : наук.-практ. рек. Дніпро, 2020. 116 с.
15. Чорна С. Роль судової влади в конституційно-правовому механізмі захисту прав і свобод людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 186–190.

Надійшла до редколегії: 30.01.2022

САМБОР Н. А. ОСОБЕННОСТИ ПРАВОПРИМЕНИТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКИ В СБОРЕ И ОЦЕНКЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ ПО ЗАЩИТЕ СОЦИАЛЬНЫХ ПРАВ ПОЛИЦЕЙСКИХ

Проанализирована правоприменительная практика судебных органов, а именно административных судов разных инстанций независимо от их территориальности, в разрешении административных споров по защите социальных прав полицейских на получение дополнительной доплаты к денежному обеспечению во время карантина. Особое внимание обращено на формирование системы государственных гарантий защиты и охраны социальных прав полицейских при выполнении полномочий в условиях карантина. Проанализированы особенности доказывания и сбора доказательств по установлению юридических фактов по административным делам по искам полицейских по защите их социальных прав. Сформулированы особенности источников доказательств в построении правовой позиции по защите социальных прав полицейских.

Ключевые слова: карантин, полиция, дополнительные доплаты, денежное довольствие, полицейские услуги, социальные права, доказательства.

SAMBOR M. A. FEATURES OF LAW ENFORCEMENT PRACTICE IN THE COLLECTION AND EVALUATION OF EVIDENCE TO PROTECT THE SOCIAL RIGHTS OF POLICE OFFICERS

The law enforcement practice of judicial bodies, namely administrative courts of different instances, regardless of their territoriality, in resolving administrative disputes concerning the protection of social rights of police officers to receive additional surcharges during quarantine is analyzed. The starting point is the understanding of the content and importance of social protection for the use of social rights of police officers. The importance of the state to create positive guarantees of social protection for the use of social rights by the police is analyzed. Particular attention is paid to the formation of a system of state guarantees for the protection and safeguarding of social rights of police officers, due to the performance of the latter functions of the state in accordance with the tasks facing this state executive body both in daily activities and during quarantine which poses additional threats to the life and health of a police officer. The peculiarities of proving and gathering evidence on establishing legal facts related to the exercise of police powers to ensure life in quarantine and the presence of direct contact of the police officer with the public as a result of their exercise of power.

Attention is paid to taking into account during the drafting of court decisions the peculiarities of the use of law to formulate judicial positions to substantiate or refute the legal positions of the parties to the administrative case. The peculiarities of the sources of evidence in the construction of the legal position of protection of social rights of police officers, including the receipt of additional surcharges to the financial security during quarantine, are formulated.

Proposals on the use of documents, as well as high-quality motivation of the actual circumstances of the performance of police duties in quarantine, related to the livelihood of the population, the provision of services and law enforcement are analyzed and provided. The disregard in legal positions, and, consequently, when motivating court decisions, the provisions of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine "On the National Police" is justified.

Key words: *quarantine, police, additional surcharges, financial support, police services, social rights, evidence.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Самбор М. А. Особливості правозастосовної практики у зборі та оцінюванні доказів із захисту соціальних прав поліцейських. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 143–155. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.15>.

Citation (APA): Sambor, M. A. (2022). Features of law enforcement practice in the collection and evaluation of evidence to protect the social rights of police officers. *Law and Safety*, 1(84), 143–155. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.15>.